נח ג

א. מדובר כ"פ שדרכו של רש"י בפי' עה"ת היא לבאר כל דבר הקשה — ע"ד הפשט — בפירוש הכתובים, ובאם יש קושיא בכתוב ואין רש"י מתרצה, ה"ז גופא הוכחה שהתירוץ מובן ופשוט עד כ"כ שאין רש"י צריך לפרשו (או שהתירוץ מובן ע"פ מש"כ רש"י לפנ"ז).

והנה בפרשתנו[1] מסופר שנח ידע לאחר המבול "כי קלו המים מעל ה־ארץ" ע"י ששלח את היונה מן התיבה, "ותביא אליו גו' והנה עלה זית טרף בפיה".

ולכאורה ע"פ פשוטו של מקרא אי"ז מובן:

מסופר בהכתובים הקודמים[2] על דבר המבול, ש"נבקעו כל מעינות תהום רבה וארובות השמים נפתחו, ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה וגו' ויגברו המים על הארץ חמשים ומאת יום, (ועל ידי זה) ויגוע כל בשר הרומש על הארץ בעוף ובבהמה ובחי' גו' וימח את כל היקום אשר על פני האדמה גו' וימחו מן הארץ גו'", שלאחרי מבול כזה בודאי לא נשאר שום אילן או עשב בציורו — וא"כ מאין לקחה היונה את עלה הזית[3]?

ולא נמצא בפרש"י ביאור בזה.

ב. והנה במדרש[4] מביא בזה ב' דיעות: א) שהביאה העלה מ(שבשושין או מהר המשחה שב)ארץ ישראל, כי בא"י לא ירד המבול, כמ"ש[5] "ארץ לא מטוהרה היא ולא גושמה ביום זעם". ב) שנפתחו לה שערי גן עדן והביאה את העלה משם.

אבל אין לומר ששיטת רש"י (פשוטו של מקרא) היא כא' מב' דיעות אלו, כי: א) הו"ל לרש"י לפרשם, ב) פי־רושים אלו אינם ע"ד הפשט:

הפי' שהביאתו מג"ע — הנה אף שגם ע"ד הפשט מובן שלא ירד המבול בג"ע, שהרי סיבת המבול היתה "כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מח־שבות לבו רק רע כל היום"[6], "ותש־חת הארץ לפני האלקים ותמלא הארץ חמס"[7] — ובג"ע הרי לא שייך כל זאת, מ"מ:

איך אפ"ל שנכנסה[8] היונה לג"ע

תרגום:

קושיית הבחיי "כיון שנגזר אבדן ומחי' על האדם ועל כל מה שבארץ אין צריך לומר שנעקרו האילנות ונמחו לגמרי", אינה קושיא ע"פ פשט"מ, כי לא מצינו שנגזר אבדן ומחי' על כל מה שבארץ, וכמפורש (בראשית ו, ז) "אמחה את האדם גו' מאדם עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים"; (פר־שתנו ו, יג) "קץ כל בשר בא לפני גו'" (וכ"ה שם, יז. שם ז, כא־כג), ורק בנוגע להארץ עצמה מצינו כן (פרש"י שם ו, יג). והקושיא היא רק מצד הסברא.

4) ב"ר פל"ג, ו. ויק"ר פל"א, י. שהש"ר פ"א, טו (ד). פ"ד, א (ב). וראה רמב"ן כאן. רבינו בחיי כאן. ועוד.

5) יחזקאל כב, כד.

6) בראשית ו, ה.

7) פרשתנו שם, יא.

8) ובנוגע לג"ע — דוחק גדול — ע"ד הפשט — לומר שנשמט עלה אחד משם

(והביאה משם עלה זית), והרי מפורש בכתוב י "וישכן מקדם לג"ע את ה' כרובים ואת להט החרב המתהפכת לשמור גו'" הכניסה לג"ע, ואא"פ ליכנס לשם.

ועוד ועיקר: כוונת נח היתה "לראות הקלו המים מעל פני האדמה" [10], ומה ראה ע"ז שהביאה עלה זית מג"ע, הרי שם לא הי' המבול מעיקרא [11]?

מטעם זה אפל"ל גם כפי' הב': מה ראי' שקלו המים מעל הארץ, ע"ז שהביאה עלה זית מא"י, שלא ירד בה המבול.

ואף שגם לדעה זו — הנה ע"פ טבע — אף [12] שבא"י לא ירד המבול, הרי המים שירדו בהארצות סביבה — בודאי זרמו ונכנסו גם לא"י,

מ"מ מובן שבמקום שלא היתה ירידת המבול, וגם לא בקיעת מעינות תהום רבה, לא היו מים רבים כ"כ וגם לא תגבורת המים ובמילא לא חדרו המים כ"כ בתוך (עומק) האדמה וכו' [13], בודאי ששם קלו המים קודם לשאר המקומות וכו', ועפ"ז מ"ש עלה הזית שבפי היונה ידע נח כי קלו המים בארץ ישראל, אבל מנין ידע שקלו המים מעל כל הארץ.

ג. נוסף על זה: ע"פ פשט"מ צריך לומר אשר ירד [14] המבול בארץ יש"ראל" [15] — ובהקדים:

ונתגלגל לחוץ (כמו שפרש"י במדרש רבה לדעת אלו שהי' מא"י).

9) בראשית ג, כד. ובפשטות היתה ה' שמירה לא רק מאדה"ר, כ"א מכל, וכפשטות — דלהט חרב המתהפכת מאיים ומפחיד את היונה. ועוד ועיקר: כיון שגם הבהמה והחי' אכלו מעה"ד (פרש"י בראשית ג, ו) ונקנסה עליהם מיתה, הרי גם עליהם חל הגירוש מג"ע.

10) פרשתנו ח, ח.

11) כמו שהקשה הרמב"ן. ומה שתירץ "ואולי היו שעריו סגורים שלא יכנסו שם המים, וכאשר קלו המים נפתחו", שכוונתו, לכאורה, היא שלא מזה ש"עלה זית טרף בפי'" ידע נח שקלו המים, כ"א שזה הי' סימן שנפתחו השערים של ג"ע (דאל"כ מאיפוא לקחה העלה), ומכיון שבודאי היו השערים סגורים במשך כל זמן המבול, הבין נח שקלו המים — הנה לא משמע כן מלשון הכתוב "והנה עלה זית טרף בפי' (ומזה) וידע נח כי קלו המים מעל הארץ".

12) כמפורש בפדר"א פכ"ג. רמב"ן כאן. טור הארוך כאן. ועוד. ועד"ז מבואר בזוהר (לדעת הנמ' שהמים היו רותחים — אבל ראה לקמן סעיף ו').

13) ע"ד מה שכתבו הרמב"ן ורבינו בחיי (בביאור איך נשאר עלה זית טרף אף בא"י — והרי גם שם נכנסו המים): "מפני שלא ירד בארץ ההיא הגשם השוטף ולא נפתחו עלי' ארובות השמים נשארו בה האילנות ובכל העולם נשברו ונעקרו במבול ומטרות עזו". [אבל ראה אברבנאל כאן: "אין ספק שברוב המימות שנתגלגלו עלי' משאר ארצות היו נעקרים ונשברים האילנות". (ואעפי"כ מתאים מ"ש האברבנאל עם המבואר בפנים, כי אף שלדעתו נעקרו האילנות וכו' ע"י שטף גלגול המים, מ"מ אי"ז שייך לזה שקלו שם המים לפני שאר המקומות, כי אעפי"כ לא חדרו כ"כ בעומק האדמה וכו', כבפנים)].

14) כדעת ר"ל בזבחים (קיג, א). וכדעת ר' יונתן בב"ר פל"ב, י, דב"ר פ"ג, ו, שהש"ר פ"ד, ד (ב). וראה מפרשים שם.

15) ומוכרח לומר כן גם מהא דפרש"י (ח, ב) "לפי שנשתיירו מהם אותן שיש בהם צורך לעולם כגון חמי טבריא וכיוצא בהם" — והרי טבריא היא בא"י (ומובן שאין לומר ש"חמי טבריא" (כאן?) הוא שם למעינות חמים באיזה מקום שיהיו — שהרי מסיים וכיו"ב). ומ"ש במשכיל לדוד "דשפיר מתוקם אפי' למ"ד לא ירד (בא"י) כו' תמימות והבלא דמבול התם נמי הוה כו'", אי"מ: א) אף שנכנסו שם המים וההבל של שאר הארצות, הרי פשוט שזה לא שינה המעין שבטבריא שמאז ואילך יהי' תמיד — מים חמים. ולמה דוקא המעין שבטבריא נשתנה ולא שאר מעינות א"י. ב) ראה לקמן סעי' ו' ובהערה 42

במדרש[16] מביא ב' דעות בפי' ה"כתוב[17] "חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים ויכסו ההרים": "ר' יהודה אומר חמש עשרה אמה בהר וחמש עשרה אמה בבקעה. ר' נחמי' אומר ט"ו אמה בהר, אבל בבקעה כל שהן ("לפי עומק הבקעה הן רב הן מעט")[18]".

רש"י בפירושו עה"פ מפרש: "חמש עשרה אמה מלמעלה — למעלה של כל גובה כל ההרים לאחר שהשוו ה"מים לראשי ההרים", כדעת ר' נחמי'[19], והטעם ע"ז:

א) כשאין הכרח לומר שעשה הקב"ה נס — ה"ז היפך פשטות הכתובים לומר שהי' נס והעלימו הכתוב; וב"נדו"ד, לדעת ר"י הי' כאן נס גדול (שלא ירדו המים מגבוה לנמוך (מהר לבקעה), ובמשך זמן רב — היפך ה"טבע לגמרי[20]). ונוסף ע"ז — ה"ז נס שלא לצורך לכאורה.

ב) פשטות לשון הכתוב "חמש עשרה אמה מלמעלה" משמע "למעלה דגובה כל ההרים".

ג) מצד תוכן הענין: לדעת ר"נ מובן למה נחה התיבה על הרי אררט דוקא (אף שעי"ז נתוספה טירחא יתירה לנח — ירידה מן ההר וכו'); מכיון שהיו מההרים הכי גבוהים, הרי כש"התחילו המים לחסור, נחסרו לראשונה במקום הכי גבוה, ושם הי' המקום הראשון שהי' אפשר להתיבה לנוח, ולכן ותנח התיבה על הרי אררט. אבל אם בכל מקום הי' גובה המים בשווה — ט"ו אמה מלמעלה — ונחסרו המים ששים יום[21], היינו בכ"מ בשוה — למה נחה התיבה דוקא בהרי אררט? לכן פירש"י כדעת ר' נחמי'.

לפ"ז, אם נאמר שבא"י לא ירד המבול — גם אם זרמו ובאו לשם המים מהארצות סביבה — בפשטות קלו שם המים לפני שאר הארצות, כנ"ל, וא"כ למה נחה התיבה בהרי אררט דוקא, ולא לפני זה — בא"י.

ועכצ"ל שע"ד הפשט גם בא"י ירד[22] המבול[23].

ד. ויובן בהקדים עוד דברים בלתי מובנים בפי' הפשוט של כתוב זה:

א) מבואר בכתוב שע"י שהביאה את העלה זית ידע נח שקלו המים מעל הארץ, שהכוונה בזה שידע לא רק שהמים — היו הלוך וחסור, כי זה התחיל זמן הרבה לפנ"ז (ובודאי ידע נח עד"ז — שהרי נחה התיבה וכו'), וכמפורש בכתוב שיבשו המים מעל הארץ — קודם שילוח היונה.

כ"א גם — קלות המים עד כ"כ שכבר יש מקום שכעבור זמן קצר יהי' מנוח, לנוח על הארץ[24], ולכאורה

שלפרש"י לא היו מי המבול רותחים, וחמי טבריא היו מים חמים בעצם. עיי"ש.

16) ב"ר פל"ב, יא.

17) פרשתנו ז, כ.

18) מ"כ שם.

19) וכ"ה ביומא עו, א.

20) להעיר שבקרי"ס הי' צ"ל לכיו"ב רוח קדים עזה כל הלילה (בשלח יד, כא. וראה שער היחוה"א פ"ב) ועד"ז בירדן בימי יהושע (יהושע ה, כג).

21) נח ח, ג־ה. ובפרש"י פסוק ד שם.

22) וגם: ע"פ הנת"ל ש(גם) ע"ד ה"פשט במקום שאין הכרח לומר שהי' נס אין אומרים כן, עוד ראי' שירד המבול בא"י, כי לזה הרי צ"ל נס מיוחד.

23) ויומתק עפ"ז הטעם שבפירושו עה"פ ביחזקאל פרש"י "לא אתעבידו בה עובדין טבין כו'", ולא — שלא ירד שם המבול.

24) כרש"י ששלח את היונה כו' "שאם תמצא מנוח לא תשוב אליו" (ח, ח). וכ"מובן גם מזה "שחרבו המים מעל הארץ" — "שקרמו פני' של מעלה" (ח, יג, וב"פרש"י) לאחר ז' ימים.

מהי ההוכחה על זה ע"י עלה של זית, והרי אפשר שעלה זה לוקח מאילן שעל הר גבוה (ובפרט שהתיבה הייתה בהר גבוה) ומראש האילן, ובגובה זה כבר לא היו מים זמן רב — לפני הזמן דוידע נח גו'.

ב) למה הביאה עלה של זית דוקא, ולא של אילן אחר? ובפרט שמדייק הכתוב לומר (לא "עלה" סתם, אלא) "עלה זית" [25] — מה נפק"מ איזה [26] עלה הביאה [27]?

והביאור בזה:

בכ"מ בדברי חז"ל [28] מבואר שהזית הוא אילן חזק ביותר. וגם ע"ד הפשט כן הוא, כי בדבר שבמציאות אין לחלק בין הלכה להפשט [29]. וכשהתלמיד (בן חמש למקרא) יראה זית — תיכף יבחין שחזק הוא. ולכן מקום לומר ע"ד הפשט, דאף שהי' מבול חזק וכו', מ"מ מכל אילני זית [30] שבעולם, נשארו עכ"פ אחדים מהם [31].

אמנם, לאידך גיסא, אין מסתבר כלל — שהעלים של האילן אף שגם הם חזקים [32], נשארו במציאות וציור דעלה זית לאחר כל משך זמן המבול ושהי' באופן דויגברו המים, והעלים היו מכוסים (ושרויים) במים כו"כ חדשים רצופים!

ומוכרח לומר שהעלה זית שהביאה היונה הי' עלה [33] חדש [*33] שצמח — לאחר המבול וכעבור זמן מספיק —

---

25) בלבוש האורה כתב (וראה פי' ריב"א, רע"ב, ועוד) — ומתורץ עפ"ז ב' הקושיות — "כי מפני שהזית אינו מ־ אילנות הגבוהים רק מן (ה)נמוכים בו ידע נח שקלו המים מן הארץ שאם היתה מביאה לו עלה מאילן אחר עדיין לא הי' יודע אם קלו המים דשמא הוא מאילן גבוה שגבהו יותר מחמש עשרה אמה ועומד על הר גבוה ולא כסהו המים מעולם כו'" — אבל א"מ: הרי הספק הי' אם יש מקום מנוח על הארץ — והעלה אפשר ש־ נטרף מראש אילן שבהרי אררט, כבפנים.

26) כמו שהקשה ברמב"ן, רבינו בחיי ועוד. אמנם הם פירשו שמטעם זה אמרז"ל "אמרה יונה כו'", אבל אין כן דעת רש"י, כבהערה שלאח"ז.

27) ואף שפרש"י ש"אמרה יהיו מזו־ נותי מרורין כזית וכו'": א) הביא זה כפי' שני. ב) מקדים שזהו מדרש אגדה (לא פשש"מ). ג) באם כוונת רש"י לתרץ "זית" שבכתוב הו"ל להעתיק גם תיבה זו מהכתוב — שמזה מובן שכוונתו לפרש דיוק הכתוב "בפי'" (שהועתק בפרש"י), ולא "ותבוא אליו גו' ותביא עלה זית טרף וידע גו'".

28) תוספתא ב"מ פ"ב, ח. ובמקומות שנסמנו בצפע"נ עה"ם.

29) ראה גם לקו"ש חי"ב ע' 21 הערה 6.

30) ואולי י"ל בדוחק שזוהי גם כוונת הרמב"ן במ"ש "שלא נעקרו האילנות" — קצת אילנות של זית — אבל לא משמע כן מלשונו.

31) ועפ"ז מובן מ"ש רש"י עה"פ (ט, כ) "הכניס עמו זמורות ויחורי תאנים", ואינו מזכיר זתים (אף שג"ז בכלל "כרם" — ולהעיר מב"מ קז, ב. ואכ"מ) — כי ידע שבוודאי ישארו כמה אילני זית (וראה מפרשים שם).

32) עיין בצפע"נ שם.

33) אבל אין לומר בפשש"מ כמ"ש האברבנאל (וכותב ע"ז: הנראה לי מדרך הפשט) "שמעת שנראו ראשי ההרים נמצאו שמה ענפי זית הרבה שהיו צפים ע"פ המים וכשיבשו ראשי ההרים בהיות שם הארץ לחה ורעננה מאותם הענפים שנכנעו בבטן האדמה בארבעים או בחמישים יום שורשו וצמחו ויציץ ציץ ומשם לקחה היונה העלה זית שהביאה בפי'" — כי אין מסתבר שאילן חדש יגדל מענף שהשריש כו' ויצמיח עלים במשך זמן קצר כזה. וגם: עפ"ז למה הביאה (ומה נוגע לידע שהביאה) עלה של זית דוקא. והרי זה הי' אפי"ל בכל העלים.

*33) ראה ריב"א כאן ולקמן הערה 36.

מהזמן שהאילן זית לא הי' מכוסה עוד במים והתחיל להצמיח עד שצמח העלה שהביאה היונה.

ומובן שידע נח ע"ז שקלו המים מעל הארץ.

ומובן ג"כ דיוק הכתוב "עלה זית" — כי זה "[34] מתרץ מנין לקחה היונה את העלה: מאחר שאילן הזית חזק הוא ביותר, לכן נשאר קיים, בהקדם התחיל להצמיח וכו'.

ומתורץ עפ"ז ג"כ הא דיש להקשות: איך ידע נח ע"י עלה זית שקלו המים, והרי אפשר שמצאתו ע"פ המים "[35] — וע"פ הנ"ל שהי' עלה שצמח אחר המבול, הרי פשוט שהיכר גדול יש בין עלה ששרוי וכבוש במים קרוב לשנה, לעלה שצמח מחדש.

ה. ולהמתיק הנ"ל (שגם בן חמש כשיראה עלה זית — יבחין שחזק הוא)

הרי דרך רש"י בפירושו עה"ת לבאר כל דבר בפירוש וכו' וגם ב־נדו"ד הו"ל לפרש שאילן זית חזק הוא וכו' ככל הנ"ל?

וי"ל שלפרש"י מפורש הוא בכתוב: "(והנה עלה זית) טרף בפי'" (פי' רש"י) "טרף — חטף", אין רש"י מפרש תיבת "טרף" באופן אחר — לפי שפי' זה מתאים יותר ע"ד הפשט "[36] —

היינו שהכתוב מדגיש שחטפה העלה (מן האילן "[37]), דלכאורה הול"ל "והנה עלה זית בפי'"?

---

34) עפ"ז (שאין מוכרח לומר שהביאה העלה מא"י) עוד הוכחה שירד המבול בא"י, כי אל"כ "האיך ידע נח בהבאת העלה שקלו המים הי' לו לספק שמא מארץ יש־ראל הביאתו" (חזקוני כאן).

35) ראה רבותינו בעה"ת, פי' ריב"א, רע"ב, חזקוני ועוד.

36) וכמ"ש הרא"ם: "לא מלשון הריגה" (כבמד"ר שבהערה 4). בס' הזכרון (להר"א בקראט הלוי): "משום דלא שייך בעשבים ובאילנות לשון טריפה אלא בבע"ח". ומ"ש בתרגום אונקלוס ע"פ "ובשר בשדה טריפה" (משפטים כב, ל) — ובשר תליש מן חיוה" (וראה טור הארוך כאן בפירושו הב') — הרי רש"י לא פי' כן שם.

ומובן למה אאל"פ בפשוטו שהוא מלשון מזון (כ"א כהדגשת רש"י שזהו "מדרש אגדה"), כי (בפשטות) מובן מעצמו שהעלה הוא מזון וא"צ להוסיף "טרף" (משא"כ לפי' המ"א, שהכפלת הענין אומרת דרשני: אמרה כו').

ברבותינו בעה"ת כתבו שפירושו סמדר, והוא מלשון הכתוב (יחזקאל יז, ט) "כל טרפי צמחה יבש" (וראה גם מלבי"ם כאן ושם שטרף הם העלים הלחים), ומזה ידע נח שנטלתה מאילן — אבל א"א לרש"י לפרש כן, כי רש"י פי' ביחזקאל שם: "טרפי — עלי" (סתם), וא"כ ה"ז כאן כפל לשון [וראה ראב"ע כאן: "י"א שהיא מלה מוכפלת בטעם כו'", וראה בטור הארוך בפי' הד': "וי"מ כמו כל טרפי צמחה שהם העלים והם כפל מלה"].

בריב"א עה"פ פי' (בפי' הב') ש"טרף" פי' "חדש" בערבי, ולכך ידע נח שלקחתו מאילן — אבל מובן שאי"ז ע"פ פשש"מ. וכ"ה בנוגע להפי' בצפע"נ ש"טרף" פי' "רבוע" (ע"ש).

וצ"ע אם מ"ש התרגום אונקלוס כאן "תביר" מתאים עם פרש"י "חטוף" (וראה טור הארוך כאן בפי' הג').

וראה תורה שלימה כאן.

37) הריב"א (בפי' הא'), הרע"ב, ה־חזקוני ועוד כתבו שהפי' הוא שהעלה עצמו הי' קרוע וחטוף. וכוונת הכתוב בזה לתרץ הקושיא שבפנים — איך ידע נח שקלו המים והרי אפשר שלקחתו מע"פ המים — שמכיון שהי' קרוע ידע נח שלקחתו מאילן, כי אם הי' ע"פ המים הי' שלם, אבל אי"ז מובן: וכי אי אפשר שיהי' ע"פ המים עלה קרוע, ומהו ההכרח שזהו מאילן. ולאידך גיסא: בלא"ה אפשר להכירו, כי

והביאור: א) העלה נלקח ממקום גידולו (לא שהי' צף ע"פ המים וכיו"ב), ב) לקיחת עלה זית מהאילן שלו נקראת "חטף", כי היא ע"י חטיפה דוקא — בחוזק — כי אילן חזק הוא.

וא"ו. ע"פ הנ"ל יומתק עוד ענין בפרש"י:

עה"פ[38] "וישכו המים" פרש"י "כמו כשוך חמת המלך[39] ל' הנחת חימה", ופירשו המפרשים[40] שמקורו של רש"י הוא מהמבואר בזבחים[41] "ברותחין קלקלו וברותחין נדונו דכתיב הכא וישוכו המים וכתיב התם וחמת המלך שככה". אבל אם כוונת רש"י כהנ"ל, אי"מ השינוים: א) בגמ' מפרש שהמים היו רותחין, משא"כ רש"י משמיט דבר שעפ"ז הוא העיקר, שנדונו ברותחין. והרי אדרבא — אם הש"ס צריך לפרש כוונתו בפי' תיבת "וישוכו", כ"ש ש"רש"י הו"ל לפרש. ב) רש"י מוסיף "ל' הנחת חימה".

ומזה מובן שכוונת רש"י אינה שהמים היו רותחין, כ"א ש"וישוכו וגו'" הפי' "לשון הנחת (ושקיטת) חימה" (ולא רתיחה), הייני הנחת ה"ויגברו (המים)"[42], ולשיטת רש"י בפשש"מ לא היו המים רותחין[43].

ו"ל טעמו דרש"י בזה: א) אין הכרח בפשש"מ להוסיף נס שהיו מים רותחים. ב) על פי פשוטו של מקרא: איך נתקיימה התיבה[44] במים רותחין[45].

ז. מ"יינה של תורה" שבענין הנ"ל:

אינו דומה עלה שנכבש במים קרוב לשנה לעלה חדש, וכדלעיל בפנים.

38) פרשתנו ח, א.

39) אסתר ב, א.

40) וראה מפרשים עה"פ ו, יד.

41) קיג, ב.

42) בגו"א (ח, א) כתב שכוונת רש"י ש"וישוכו" קאי על הקב"ה, אבל בפשטות קאי על המים כמפורש בכתוב "וישוכו המים", וכמו שפי' הוא עצמו ו, יד.

43) ואולי י"ל מכיון שאין רש"י מפרש דעתו בזה בפירוש, ישנו מקום לומר גם להיפך — כבלקו"ש ח"ה ע' 51 הערה 32 [וכדרכו של רש"י בפירושו עה"ת להביא בכו"כ מקומות ב' פירושים ושיטות ויותר, וגם סותרים זל"ז וכו']. ולהעיר מפרש"י (ו, יד) שכותב רק "חוזק המים" ולא "רותחים". ועד"ז (ו, יב).

44) וכמו שהקשה בזבחים (שם) "תיבה היכא סגיא", וכן מוכח הוא ממה שפרש"י עה"פ (לך יד, יג) "ויבא הפליט" — "ומדרש ב"ר זה עוג שפלט מדור המבול כו'", ואם הכ"ם היו רותחין איך פלט, וכמו שהקשה בגמ' (שם) "ועוד עוג מלך הבשן היכא קאי". ומה שתירץ בגמ' "אלא גס נעשה להם שנצטננו בצידי התיבה" — אין רמז ע"ז בכתוב. אבל בתיב"ע (לך שם) מפרש שישב עוג על התיבה וכיסוי על ראשו.

45) לכאורה יש להכריח כן גם ממה שפרש"י (ז, כב) "ולא דגים שבים", אבל ראה רמב"ן (שם, כג), ועוד.

ומ"ש רש"י (ח, ב) "שנשתיירו מהם אותן שיש בהם צורך לעולם כגון חמי טבריא וכיוצא בהם" — י"ל שאין הכוונה שחמימותן באה מחמת המבול, כ"א כפשש"מ — שהחידוש במעיינות הי' רק זה ש"נבקעו" (וגם כשהיו המים מתחת לארץ היו חמים מעיקרא), ומכיון שנפתחו המעיינות בעת המבול, נשארו פתוחים מפני הצורך בהם לעולם*. ואדרבא: מפרש"י זה ראי' להמבואר בפנים (שלא היו רותחים), כי אם כל המים היו רותחים הרי אין החידוש רק בזה ש"אותן שיש בהם צורך לעולם" נשתיירו, כ"א שכיון שישנו צורך לעולם במעיינות רותחים, לכן נשארו (כמה מהמעיינות שנפתחו בעת המבול) רותחים.

וצ"ע מפרש"י (ו, יד): "ע"ש נפרית ש"נגזרו עליהם להמחות בו" (וראה פרש"י וירא יט, כד).

---

*) אבל צע"ק מנ"ל בפשש"מ שחמי טבריא לא היו פתוחים לפני המבול.

נתבאר בתו"א [46] בטעם למה נקרא המבול בנביא [47] "מי נח" [אף שענינו של נח הי' הצלה מן המבול והפכו] — לפי "שהוא בחי' מים בכדי לטהר את הטמאים שהוא כדוגמת המקוה מ' סאה שהיא מטהרת את הטמא, כמו"כ הי' המבול בא בכדי לטהר את הארץ כו' ולזאת נקראים מי נח שנעשה מזה נייחא דרוחא כו'". וגם ענינו של נח הי' להקים את העולם מחדש באופן טוב וטהור זכו', שזהו בדוגמת המבול — טהרת העולם.

וע"פ הכלל שכל ירידה היא צורך עלי' יתרה, מובן שלא רק שנטהר העולם מטומאתו הקודמת ע"י המבול, וחזר לדרגתו הקודמת, כ"א שנתוספה טהרה יתירה ע"י המבול [48]. וגם זה — מצינו דוגמתו בטהרה במקוה, ש־

46) פרשתנו ח, ג ואילך. ובאוה"ת שם (כרך ג' ע' תרכד ואילך).
47) ישעי' נד, ט.
48) עי"ש בתו"א ואוה"ת.

לפעמים אין זה רק טהרה מהטומאה, כ"א יש בזה גם ענין של תוס' קדושה וטהרה [49].

עפ"ז מובן יתרון המעלה בזה ש־אומרים ש(ע"פ פשש"מ) ירד המבול גם בארץ ישראל, כי ע"י שירד שם המבול נמשכה תוס' קדושה וטהרה גם לא"י [50] (בערך דרגתה הקודמת).

(משיחת ש"פ נח תשל"ד)

49) ראה של"ה שער האותיות (קד, ב) בשם הזהר. ובכ"מ. וראה שיחת ליל שש"פ תש"ג. ולהעיר משו"ע אדה"ז סי' תר"ו סעי' יב. ולהעיר מטבילות כה"ג ב־יוהכ"פ.

50) אבל מובן שענין הטהרה מטומאה לא הי' נצרך שם, כי פשוט שגם למ"ד שלא ירד המבול באי"י לא נשארה א"י בטומאה, כ"א שמעיקרא לא נטמאה, וכיו"ב. — וראה פרש"י תולדות (כו, ב): אין חו"ל כדאי לך. ודוחק גדול לומר שזה נעשה ע"י ברית בין הבתרים.